

AZ ERDÉLYI MÚZEUM-EGYLET KÖNYVTÁRA 1900-BAN.

Az Erdélyi Múzeum-egylet könyvtára 1900. évi állapotáról dr. Erdélyi Pál igazgató a következő jelentést terjesztette az egylet évi közgyűlése elé:

Most, a mikor először van szerencsém az Erdélyi Múzeum-egylet könyvtárának egy évi történetét ismertetni, az elmúlt esztendőnek csupán utolsó harmadáról szólhatok a saját tapasztalataim alapján, pedig az évnek megelőző szakában is nem egy dolog történt, a melynek szívesen lettem volna részese. Az Egyetemi könyvtár igazgatójává kineveztetvén, múlt évi szept. hó elsején foglaltam el állásomat s a hivatalos átadás szeptember 6-ikán megtörténvén, ettől kezdve foglalkozom a múzeumi könyvtár ügyeivel. Hogy a személyi változásokkal egy csapásra végezzek, az igazgató-választmány Szádeczky Béla urat múlt évi márczius 1-étől a segédőri teendők ellátásával megbízta; Birtalan Albertet segédszolgául alkalmazta. Faragó László helyére október elsejétől Demeter Dezső s ennek helyére, miután ők az egyetemi könyvtárhoz neveztetek ki, december elsejétől Huszár György alkalmaztatott a múzeum terhére föntartott napidíjas gyanánt. A könyvtári személyzetnek komoly és lelkiismeretes munkájáról ez alkalommal szívesen emlékezem meg s őszinte örömmel mondok köszönetet.

A könyvtárnak múlt évi rendes gyarapodása 1447 mű 1931 kötet, a melyből vásárlás útján 310 kötetet szereztünk.

Adományokkal könyvtárunkat 1900-ban a következők voltak szívesek gyarapítani: Dr. Abt Antal 3 mű 3 kötet, M. T. Akadémia 1—1, Badics Ferencz 1—1, Bartha Miklós 1—1, Bedeus G. 1—1, Belügyminiszterium 5—5, Békésy Károly 231—256, Bognár czéh (Schilling Lajos útján) 1—1, Budapesti egyetemi könyvtár 1—1, Budapesti keresk. kamara 1—1, Csernátony Gyula 1—1, Csongrádmegye 1—1, Erdélyi Pál dr. 309—333, Esztergomi káptalan 1—1, Faragó Jenő 8—8, Ferencz-József tud. egyetem 18—20, Ferenczi Zoltán dr. 78—78, Dr. Ferenczi Zoltánné 1—1, Finály Gábor dr. 1—1, Földmivvelésügyi minisztérium 6—6, Gyalui Farkas dr. 121—154, Hangay Oktáv 1—1, Képviselőház 6—8, Kovács Ede és Kálmán 5—6, Körössy József 1—1, Közoktatásügyi minisztérium 1—1, Liebner Samu 1—1, Magyar orvosi könyvkiadó társ. 1—1, Matolcsi János 1—1, Márki Sándor dr. 2—4, Múz. és könyvtárak orsz. felügyelősége 1—1, Orient Gyula dr. 2—4, Ornithologiai központ 1—1, Richter Aladár dr. 1—1, Richter Aurél dr. 3—3, Richzeit Arthurr 1—1, Ruzicska Gyula 1—1, Sámuel Aladár 1—1, Schwartz Lipót 4—4, Sikó-család 1—3, Sparkuhl K. 1—1, Szádeczky

Béla 1—1, Szádeczky Lajos 1—1, özv. Szász Lajosné 1—1 Széchy Ákos dr. 1—1, Szolnok-Doboka megyei tört. társ. 1—1, Tóth Ernő 2—2, ifj. Virányi István 5—5. Összesen 835 mű 932 kötetben, melyhez mint régebbi ajándék 198 kötet, a Wesselényi levéltárból 152 kötet s 169 kötet cserepéldány járulván, a nem a vásárlásból származó gyarapodás 1451 kötetet tesz ki. Ehhez járul az 1899-iki köteles példányok anyaga, a mely a mai napig 1626 mű 1947 kötetben került feldolgozás alá, úgy hogy az évi gyarapodás összege 3073 mű 3878 kötetben.

Az elmúlt év adakozóinak őszinte és hálás köszönetemet fejezem ki és mindazoknak, a kik szeretettel, hazafias fölemelkedéssel és buzgó gondoskodással támogattak bennünket. S hogy a nyilvános köszönet és hála kifejezést találjon és a könyvtár is a közönség érintkezése szélesebb körben terjesztessék, ezután s időnkint rendszeresen közölni fogom jótevőinket s méltatni adományaikat. Remélve, hogy közleményeim mind terjedelmesebbekké válnak, kérem a hazafias nagy közönséget, hogy a mint elődeink megtudták alkotni a könyvtárt, úgy tudjuk mi fönrtartani és virágzásra emelni.

Mert arra, hogy a közönség támogasson bennünket, fokozottabb szükségünk van ma, mint volt a közel multban. A múzeumi könyvtár más ma, mint volt alapítása idején, akkor nevében viselte, ma föladataiban hordja az országos jelzöt s kötelessége és rendeltetése az új idők szellemében átalakulva, új igények elé állították. Akkor egy kicsiny, irodalommal és tudománnyal foglalkozó körnek szolgált, ma egy fejlett és sok irányban munkálkodó közönség igényeit kell kielégítnie. Fogyatozásait a patriotizmus szépitgette akkor, a modern fejlődés föltárja most; kevés igényt és jó móddal kitudott elégíteni akkor, ma nagyobb apparatusal is csak nehezen felelhet meg feladatának. Nem szabad megelégednünk azzal, hogy évről-évre gyarapítottuk gyűjteményeinket, sem azzal, hogy tökéletesebbé tettük könyvtári apparatusunkat; ebben még mindig sok dolog áll előttünk, amabban nagyon elmaradtunk.

Az Egyetem s Múzeum könyvtárainak egyesítése alkalmával a mi könyvtárunk rendeltetése a régi maradt: hogy t. i. gyűjtő helye és megőrzője legyen az erdélyi irodalom, művelődés és történelem könyvtári emlékeinek, hogy a magyar nemzeti tudományok irodalmi apparatusát összegyűjtse és végül, hogy a testvérgyűjtemények szakszerű feldolgozásához megkivánt tudományos segédeszközöket biztosítsa. E hármás irányu fejlesztésre a reáeső javadalmazás mindenkor elégtelen volt, s a könyvtár folytonosan hátramaradozott. Így állott elő a mai helyzet, mely szerint gyűjteményeink nagyobb hézagokat és föltűnő hiányokat mutatnak. Arra, hogy ezek pótoltassanak, a rendes javadalmazás nem

elég, ismét a társadalomhoz kell fordulni, gyűjteményeink teljessége és szolgálataink sikere érdekében — és azért, hogy ezzel nagy nemzeti kötelességet végezzünk. A hozzánk juttatott adománynak kettős jelentősége van, az a kisebb érdemű, hogy a mienk lett, a fontosabb az, hogy a nemzeti műveltség, irodalom és tudományosság számára megmentetett. A megőrzés gondja és a vele járó felelősség a tulajdonosról reánk száll, az adományozónak az önzetlen nagylelkűség és a jól teljesített kötelesség jutalmazó érzése marad. Mert, ha a nagyérdemű alapítók szellemét megértettük s munkálóvá kívánjuk tenni: kötelességünk mindannyiszor ismételni, a mikor csak arra alkalmunk van, hogy szűkebb hazánk dicsőségét és zivataros múltunk hagyományait a leghívebben mi dajkálhatjuk.

A könyvtár alapításában kifejtett nemzeti gondolat a multra nézve így válhatik csak testté, a jövőre nézve egy nagyfontosságú intézkedés az élő irodalmat már biztosította könyvtárunknak. Értem a nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszteriumnak amaz intézkedését, hogy az erdélyrészi főügyészségek területén gyűjtött sajtóügyi köteles példányok, a maguk teljességében, könyvtárunk gyarapítására fordíttassék. Ugyan e célra szolgálnak a budapesti főügyészség hatása körében működő nyomdák termékei, melyek közül azonban a fumei és selmeczbányai, továbbá a mi könyvtárunk teljességét nem érintő budapesti nyomdai termékek más intézetek számára rendeltettek. E rendelet tehát azt jelenti, hogy a jövőre nézve könyvtárunk az erdélyi nyomdászatnak minden termékét bírni fogja s a budapesti nyomdák java termését, miáltal annak kimeríthetetlen forrása nyílik meg, mert hiszen a könyvsajtó szerepe és jelentősége évről-évre emelkedik. Könyvtárunkra ez intézkedés szinte a második alapítás jellegével bír, azonkívül, hogy országos jelentőségét fényesen dokumentálta. Erre különben maga a könyvtár is minden alkalommal fölhasználta, legutóbb is, a párizsi nemzetközi kiállításon, kitűnő régi kötéseinknek egy pompás kollekcziójával vett részt.

Az elmúlt év eredményei során örömmel emlékezhetünk meg arról, hogy az Egyetem s Múzeumunk könyvtárai tűzkrár ellen biztosítva vannak. A milyen aggodalommal láttuk ideiglenes helyiségünk szomszédságában a színházat, ez intézkedés, ha nem nyújt is teljes biztonságot, de megnyugtat a felől, hogy az adott viszonyok között minden lehető megtettünk. A könyvtár mostani helyisége már régen szűknek és alkalmatlannak bizonyult, ma már bérelt helyiségünk is van, a mely kisegített a zavarból addig, míg az új központi épületben nyerendő új termet el nem foglaljuk. Mindez csak ideig-óráig való expediens, de reméljük, hogy végre az állandó könyvtáráépület konkrét formában napirendre fog kerülni. Addig azonban, míg ez valóra nem válik, a Múzeum

könyvtára tovább is nélkülözni fogja azt az életető hatást, mely a gyűjtemények és közönségöknek folytonos intim érintkezéséből fakad. Újabb és hatékony tényezője lenne ez a közönség érdeklődésének ébrentartásában, új forrása gazdagodásunknak.

Könyvtárunk az Egyetemével egységes vezetés alatt, a múlt évben is megtartotta helyét, itt és a vidéken, az egész ország területén, sőt a külföldön is fentartottuk összeköttetéseinket, sőt gyarapítottuk is azt, úgy hogy különösen vidéki iskoláinkra és intézeteinkre nézve immár nélkülözhetetlenné váltunk. Az olvasóteremi s kölcsönzési forgalomról szóló tabellák igazolják legjobban forgalmunk emelkedését, azaz könyvtárunk hatását és művelődési szerepét. E pontnál nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy az egyetem könyvtárára nézve a múlt évben életbe léptetett Szabályzat és Utasítások hatása a Múzeum könyvtárára is jelentőséggel bírnak, mert az intézet működésének irányítása körül az állandóságnak megnyugtató tudatát biztosítják. Ez pedig kifelé és befelé egyaránt nagy jelentőséggel bír.

Mindez tagadhatatlanul megnyugtató, de nem jelenti azt, hogy céljaink megközelítésében pihenésre gondoljunk. Feladataink nőnek és szaporodnak az idővel, mely ma a könyvtáraktól mind többet kíván. Nemcsak a megőrzés megbízhatóságát, az anyag gyarapítását, hanem a gondozott nemzeti vagyonnak a tudomány javára való gyümölcsöztetését is: katalógusokat, publikációkat. Jó lesz szemünket e végsőcélokra függeszteni, bárha ma még egyszerűbb, noha nem kevésbé fontos kötelességek várnak reánk.